

Ta đang thấy sự thật, hay chỉ đang thấy cái tưởng?

ISSN: 2734-9195 12:00 17/07/2026

Khi tâm đã bị dẫn dắt bởi thiên kiến và chấp trước, ta không còn nhìn sự vật như nó đang là, mà như điều mình muốn nó là.

Có người mất bạn chỉ vì một lần không được chào.

Có người mang theo nỗi oán giận nhiều năm chỉ vì một câu nói mà sau này mới biết mình đã nghe không trọn.

Cũng có người sống cả đời trong cảm giác bị ghét bỏ, trong khi chưa một lần dám hỏi người đối diện đang nghĩ gì.

Điều làm con người xa nhau nhiều khi không phải sự thật.

Mà là điều mỗi người tự hoàn thành trong tâm mình.

Một đứa trẻ chạy ùa về nhà, mặt buồn rười rượi.

"Bạn không chơi với con nữa".

Người mẹ hỏi:

"Sao con biết?"

"Nó đi ngang qua con mà không cười".

Người mẹ im lặng. Rồi nhẹ nhàng đáp: "Có khi bạn ấy đang có chuyện buồn".

Chỉ một câu nói ấy đã mở ra hai thế giới.

Trong thế giới của đứa trẻ, một khuôn mặt không mỉm cười đồng nghĩa với sự chối bỏ.

Trong thế giới của người mẹ, đó chỉ là một khả năng giữa rất nhiều khả năng.

Con người lớn lên, nhưng không phải lúc nào cũng lớn hơn đứa trẻ ấy.

Chúng ta vẫn thường điền vào những khoảng trống bằng điều mình nghĩ, rồi quên mất đó chỉ là điều mình nghĩ.

Trong đời sống, có một điều diễn ra rất âm thầm.

Mắt nhìn thấy một sự việc.

Tâm lập tức kể tiếp phần còn lại.

Người kia trả lời tin nhắn muộn.

Chắc họ không còn coi trọng mình.

Một đồng nghiệp đi ngang mà không chào.

Hắn họ đang khó chịu.

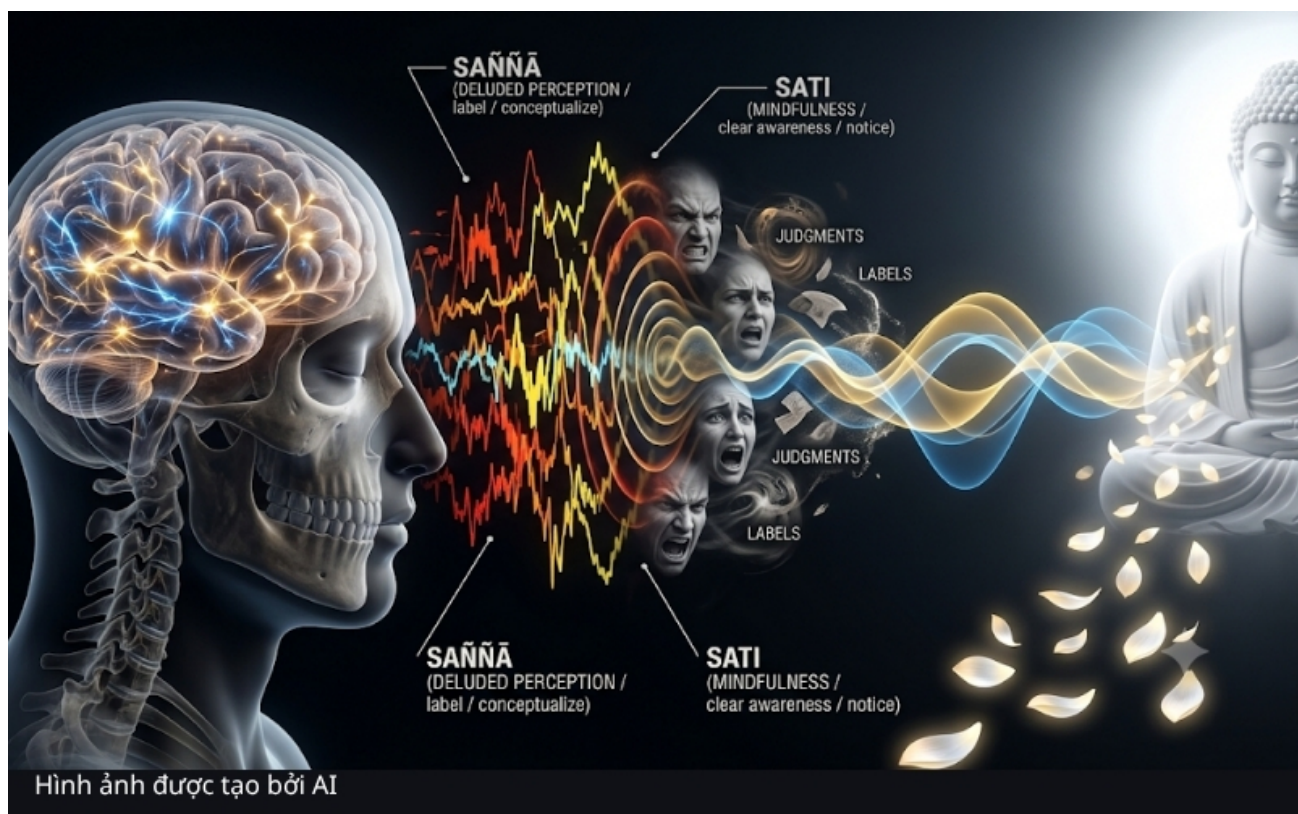
Một vị tu sĩ chọn im lặng trước những lời công kích.

Có lẽ vì không biết nói gì.

Sự việc chỉ có một.

Phiên bản về sự việc trong tâm mỗi người thì vô số.

Điều đáng nói là ta thường tin vào phiên bản ấy nhanh hơn cả sự thật.

Trong Phật giáo, hoạt động nhận biết và ghi dấu đối tượng được gọi là "tưởng"

Nhờ có tưởng, con người nhận ra khuôn mặt quen, phân biệt tiếng chuông với tiếng gió, biết đường về nhà và gọi đúng tên một loài hoa. Đó là một chức năng tự nhiên của tâm.

Nhưng tưởng không dừng ở việc nhận biết.

Nó lặng lẽ mượn ký ức để giải thích hiện tại.

Người từng bị phản bội dễ nhìn thấy sự phản bội ở những nơi chưa hề có phản bội.

Người từng chịu nhiều tổn thương đôi khi nghe cả sự lạnh nhạt trong một câu nói bình thường.

Không phải hiện tại đang lên tiếng.

Mà quá khứ đang nói bằng giọng của hiện tại.

Đến lúc ấy, điều ta nhìn không còn hoàn toàn là thế giới.

Mà là thế giới đã được nhuộm màu bởi kinh nghiệm, cảm xúc và những vết hằn trong chính tâm mình.

Hiểu lắm hiểm khi bắt đầu từ ác ý.

Nó thường bắt đầu từ sự tự tin.

Ta không chỉ nghĩ.

Ta tin chắc điều mình nghĩ là đúng.

Khoảnh khắc ấy mới thực sự đáng sợ.

Bởi từ một suy đoán, tâm bắt đầu xây nên cả một câu chuyện.

Rồi tìm mọi chi tiết để chứng minh câu chuyện ấy.

Một ánh mắt trở thành bằng chứng.

Một sự im lặng trở thành bằng chứng.

Một lời giải thích cũng có thể bị xem là bằng chứng.

Đó là lúc con người không còn đi tìm sự thật.

Họ đi tìm những gì giúp mình tiếp tục tin rằng mình đúng.

Đức Phật gọi đó là một trong những biểu hiện của nhận thức bị che lấp. Khi tâm đã bị dẫn dắt bởi thiên kiến và chấp trước, ta không còn nhìn sự vật như nó đang là, mà như điều mình muốn nó là.

Có lẽ vì thế mà trong nhiều bản kinh, đức Phật không khuyến khích tin vội và vội tin.

Không phải vì Ngài muốn con người sống trong nghi ngờ.

Mà vì Ngài hiểu tâm "rất giỏi tạo ra kết luận".

Có những điều nghe rất hợp lý nhưng chưa chắc đã đúng.

Có những điều nhìn rất rõ nhưng vẫn chưa phải toàn bộ sự thật.

Giữa điều xảy ra và điều ta hiểu về nó luôn tồn tại một khoảng cách.

Khoảng cách ấy càng được lấp đầy bằng định kiến, sự thật càng khó có cơ hội xuất hiện.

Có người hỏi vì sao cùng một sự việc, mỗi người lại kể một cách khác nhau.

Có lẽ bởi chúng ta không chỉ nhìn bằng đôi mắt.

Ta còn nhìn bằng ký ức.

Bằng nỗi sợ.

Bằng kỳ vọng.

Bằng những thương tổn chưa kịp chữa lành.

Thế nên, hai người cùng đứng trước một cơn mưa.

Một người thấy sự mát lành.

Một người chỉ nhớ đến trận lũ năm nào.

Cơn mưa không thay đổi.

Điều thay đổi là người đang nhìn cơn mưa.

Trong đời sống, cái khiến một mối quan hệ tan vỡ không hẳn là một hiểu lầm.

Hiểu lầm vẫn có thể được hóa giải.

Điều khiến người ta rời xa nhau là khi một bên không còn chừa lại khả năng rằng mình có thể đã hiểu sai.

Đó là lúc đối thoại khép lại.

Không phải vì thiếu lời nói.

Mà vì mỗi người đều đã hoàn thành bản án trong tâm mình.

Có một cách thực tập không cần đến thiền đường.

Mỗi khi một kết luận xuất hiện quá nhanh trong đầu, hãy thử giữ nó lại thêm một chút.

Đừng vội hỏi:

"Người ấy vì sao lại làm vậy?"

Hãy thử hỏi:

"Có còn cách hiểu nào khác không?"

Chỉ một câu hỏi nhỏ ấy cũng đủ mở ra khoảng trống để lòng bao dung bước vào.

Bởi sự thật thường không đến cùng với sự hấp tấp.

Nó đến sau khi những tiếng nói của cái tôi đã lắng xuống.

Và đôi khi, điều khó buông bỏ nhất không phải là một người hay một sự việc.

Mà là niềm tin rằng điều mình nhìn thấy nhất định phải là sự thật.

Tác giả: **Thành Toàn**